

Алексеева Т. М.

*кандидат географічних наук,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання*

Кременчуцький педагогічний коледж

імені А.С. Макаренка

м. Кременчук

ТУРИСТИЧНИЙ І КРАЄЗНАВЧИЙ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

На сучасному етапі розвитку суспільства виникає необхідність у фахівцях, які добре орієнтуються у інформаційному полі, здатні критично мислити, опрацьовувати велику кількість інформації, самостійно здобувати знання, творчо підходити до розв'язання різноманітних проблем, брати активну участь у перетворенні навколишнього світу. Сучасний вчитель зараз повинен не тільки вчити, він повинен формувати духовно-інтелектуальну творчу особистість, адаптовану до сучасних вимог, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності і творчості [1, с. 111]. Підготовка майбутніх педагогів, забезпечення оптимальних умов для їх самореалізації, розкриття потенційних можливостей і талантів на практиці реалізується через різні напрями діяльності, у тому числі через туристичну і краєзнавчу діяльність.

Наукові аспекти розвитку творчості відображені у працях багатьох вчених. В. Цапок досліджував філософські аспекти творчості, А. Спіркін визначав творчість як мислення і практичну діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей. Г. Гирганов розглядав творчість у науковому аспекті як винахідництво. Я. Пономарьов зв'язував творчість з психічними якостями особистості. У своїх роботах Л. Сохань, О.

Феоктистова, В. Шинкарук творче самовираження розуміють як здатність людини будувати внутрішній світ та світовідчуття. Л. Виготський підкреслював, що творчість - це діяльність особистості, що спрямована на створення будь-чого нового [2, с. 146].

Дослідницький інтерес до краєзнавчої роботи також характерний для педагогічної думки. Окремі методичні аспекти сучасного шкільного краєзнавства розробляли Є. Атласова, В. Бенедюк, В. Корнєєв, М. Костиця, М. Круглик, А. Лебедев, О. Маринич, І. Мельничук та інші [3, с. 147].

При всьому розмаїтті вивчення проблеми формування творчої особистості майбутнього педагога, підготовки його до творчої професійної діяльності, аспект ролі в цьому процесі туристично-краєзнавчої роботи освітлено недостатньо. Як вказано раніше, теоретичні і методичні аспекти такої роботи розроблені досить широко, але більшість наукових досліджень присвячені ролі походів, краєзнавчих екскурсій для зміцнення здоров'я, фізичного розвитку, формування навичок поведінки в природі, розширення кругозору, виховання патріотизму, любові і поваги до своєї Батьківщини і свого народу [4, с. 114] У зв'язку з цим тема дослідження є актуальною.

Метою даної роботи є дослідження туристично-краєзнавчої діяльності як засобу формування творчої особистості майбутніх педагогів.

Вплив природи на особистість учня багатогранний. Природа є невичерпним джерелом думки, розвиває творчі задатки, естетичне ставлення до навколишнього світу. Вона надає юним туристам і краєзнавцям безліч яскравих вражень, збагачує їхній розум і почуття, розвиває естетичні смаки, оцінки і судження. Тому для виховання творчої особистості учнів необхідно, щоб у самого вчителя був багатий внутрішній світ, розвинуто естетичне сприйняття дійсності, здатність помічати у навколишньому світі все те, що надихає на створення творчого задуму. У зв'язку з цим важливим напрямом підготовки майбутніх педагогів є вивчення методичних засад проведення туристичної і краєзнавчої роботи для формування творчої особистості учнів.

Мета передбачає розв'язання наступних завдань:

1. Формування навичок критичного аналізу краєзнавчої природничої та історико-культурної інформації для створення творчого задуму.
2. Розвиток усіх видів пам'яті, творчого мислення.
3. Розвиток навичок творчого відображення своїх вражень від побаченого у літературній і образотворчій формах.
4. Розвиток уяви, фантазії.
5. Розвиток естетичного сприйняття краси природи, історичних об'єктів (архітектурних, монументальних, інженерних споруд), бачення прекрасного і одержання від цього естетичного задоволення.

Для формування творчої особистості доцільним є використання творчих завдань, які б студенти могли застосувати у майбутній педагогічній діяльності.

Так, для розвитку літературно-творчих здібностей дуже корисним є ведення щоденника подорожі, де відображаються свої власні почуття, емоції та враження від об'єктів природи, зустрічей з цікавими людьми, музейними експонатами тощо. Такі записи робляться безпосередньо під час туристичного та краєзнавчого заходу і є досить стислими і одночасно найбільш яскравими і емоційними.

Після подорожі можна запропонувати підготувати повідомлення або написати реферат, де висвітлити певний аспект мандрівки. Такий виступ може супроводжуватися показом презентації або інших матеріалів (колекцій мінералів, ґрунтів тощо). Така робота вимагає аналітичного підходу, оскільки потрібно осмислити усю інформацію, одержану під час походу або екскурсії, творчо її переробити, ретельно відбираючи факти, судження, які стосуються теми повідомлення.

Важливим видом творчих завдань є написання твору на тему, пов'язану з екскурсією або мандрівкою. На відміну від щоденника, де більшістю відображено тільки емоції, твір - це результат мислення, міркування, де автор виражає своє власне ставлення до теми, робить припущення, висновки або

пропонує шляхи розв'язання проблеми. Подібні завдання - написання статті в газету або створення репортажу і розміщення його на сайті навчального закладу - сприяють розвитку літературного мовлення, навчають грамотно і логічно виражати свої думки.

Цікавим видом творчих завдань для школярів є підготовка конкурсів, вікторин, підбір загадок, складання кросвордів, ребусів з теми подорожі або екскурсії. Креативний підхід можна застосувати і підбираючи різноманітні неочікувані питання, і оформлюючи завдання, що вимагають візуального сприйняття, і плануючи захід в цілому.

Для здійснення подорожей у перспективі доцільно доручити студентам (учням) підготувати екскурсійний супровід для майбутньої екскурсії. Для складання екскурсії можливе використання багатьох творчих можливостей, у тому числі включення в її текст цікавих фактів, прислів'їв, загадок, афоризмів відомих людей, застосування різних методів і прийомів подання інформації, розробки оптимального маршруту екскурсії тощо.

Для розвитку образотворчих здібностей школярів можна доручити підготувати малюнки, або світлини до виставки на тему туристичного заходу. Такі завдання дають можливість дітям в образній формі відобразити те, що їх вразило найбільше, своє відношення до побаченого, розвивають фантазію, творчу уяву.

Багато можливостей для розвитку естетичного смаку, образотворчих умінь і навичок надають такі творчі завдання, як випуск стінної газети, складання колажу. Творчі завдання можуть носити вузько специфічний характер. Наприклад, після екскурсії в Опішню можна запропонувати дітям виліпити скульптуру з глини а потім її розфарбувати

Творча діяльність школярів проявляється не тільки у літературній і образотворчій формах. Залучення дітей до наукової роботи активізує критичне мислення, формує і розвиває уміння бачити і визначати шляхи розв'язання наукової проблеми, оцінювати їх ефективність, приймати правильне рішення.

Для розвитку у науково-творчому напрямі можна доручити підготувати доповідь на шкільну конференцію або повідомлення. Великий інтерес діти проявляють до створення колекцій мінералів, рослин, зразків ґрунтів тощо.

Для застосування розглянутих творчих завдань у сучасній школі можна використовувати такі організаційні форми, як урок-підсумок, круглий стіл, конкурси, вікторини, виставки (світлин, малюнків, скульптур, колекцій, плакатів), чаювання, віртуальну подорож, шкільні наукові конференції тощо.

Отже туристичний і краєзнавчий види діяльності надають багато можливостей для творчого розвитку особистості майбутніх педагогів у різних формах: літературній, образотворчій, науковій. Різноманітні творчі завдання і організаційні форми такої роботи створюють умови для розвитку різних видів мислення (критичного, творчого), наукового пошуку, розгляду процесів і об'єктів з різних позицій, прийняття нестандартних обґрунтованих рішень, відображення власних вражень через літературні і художні образи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завалевський Ю. Формування конкурентоспроможного фахівця – одне з головних завдань сучасного вищого навчального закладу. *Вища школа*, 2015. № 11-12. С. 110-115.
2. Ярощук Л. Творча особистість майбутнього вчителя: теоретичні аспекти становлення. *Гірська школа Українських Карпат*. 2013. № 8–9. С. 146–148.
3. Курілова В.І., Редько С.Ю., Пустовойт П.А. Туристично-краєзнавча робота в школі як засіб морального та фізичного розвитку підростаючого покоління. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. № 3 (50), 2015. С. 147–151.
4. Матіяш В.В. Педагогічне краєзнавство: сутність, принципи, джерела. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. N 5. С. 113–114.